

Bilag 1:

Program for workshop i København

4. maj 2026

15.00 Vi indretter lokalet ved at lave en infotavle og en lille udstilling

- Pecha Cucha
- Glasurprøver
- Kakler fra Nørgaards og emner fra Eriksminde ift brug af restmaterialer
- Redskaber
- Memes og Ler Lyrik

Kaffe, the, frugt og kage (*Kirsten er ansvarlig for at aftale dette med Katrine*)

16.00 - 16.15 (*Kirsten er ansvarlig*)

Velkommen og præsentation af os og deltagerne med et lille navneskilt.

Gennemgang af dagens program

Kort historik over Genjord:

For snart tre år siden blev Genjord sat i søen. Genjord er et undersøgelsesprojekt hvor ca. 40 professionelle keramikere undersøger hvordan keramikfaget kan bevæge sig i en mere bæredygtig retning.

Til det første møde i Genjord blev forskellige grupper stiftet og vi nedsatte gruppen "formidling" - om det at drive et ressourcekrævende fag på store værksteder – med over 30 brugere.

Vi har arbejdet med alle mulige – både flyvske og konkrete perspektiver og tiltag i forbindelse med det at arbejde med et mere bæredygtigt værksted – Vores arbejdstitel var Det ansvarlige værksted

Når vi har inviteret til denne workshop er det for at dele vores tanker med jer og høre hvad i har at sige – hvad tænker og gør i ?, og hvilke perspektiver har I ind i denne samtale?

Og i det hele taget at få startet en samtale – et netværk, der gerne må strække sig langt frem i tiden.

16.15 - 16.35 (*Cecilie er ansvarlig*)

En personlig fortælling om det at drive et stort værksted med mange brugere:

Overskrifter fra Cecilies opgave - disse afsnit er relevante i denne sammenhæng:

- Keramik-panik i værkstedet
- Et ansvar for den bæredygtige dannelse
- Vi sætter ting i verden
- Kill your darlings
- Hvad gør vi konkret på Nørgaards Højskole
- Dannelsesforestillinger kort fortalt (Lenes noter)

Vi har arbejdet med to ben i det vi kalder for Det ansvarlige værksted;

Værkstedets værdier, indretning og praktik

Værkstedets indretning er en måde at vise værkstedets værdier og praktik uden en masse ord. Systemer og logik er vigtig i forhold til hvad vi gerne vil have eleverne til at gøre.

Hvis der altid står en balje vand i vasken til afvaskning af værktøj og det er det

eleverne lærer, så er det jo bare sådan, det er

Den personlige dannelse

På højskolerne er en vigtig del af undervisningen og opholdet generelt, dannelse. Vi får jo statstilskud mod at 50% af undervisningen har almen dannende karakter.

Hvad vil det sige?

Rasmus Kolby (rektor på Den Frie Lærerskole) har skrevet en bog – Stedets

pædagogik, hvor han opererer med 4 dannelsesforestillinger;

Poetisk dannelse; undren, nysgerrighed, fantasi og opmærksomhed

Kulturel dannelse; Fællesskab, identitet, deltagelse og erfaring

Faglig dannelse; Kundskaber, fordybelse, interesse, perspektiv

Politisk dannelse; Holdning, handling, ansvar, kritik

Dannelse er ikke målrettet men en proces eleverne er i.

Jeg tænker ikke at disse forestillinger er forbeholdt højskolerne og de andre frie skoler.

Jeg tror at mange undervisere i de forskellige værksteder kan genkende nogle af ordene i deres undervisning.

I formidlingsgruppen Det ansvarlige værksted har vi i særlig grad i det forløbne 1,5 år arbejdet med den politiske dannelse – holdning, handling og ansvar.

Vi har spurgt os selv i gruppen om vi har et ansvar for at lære vores elever at tænke over hvordan de er i værkstedet. Og det synes vi at vi har.

Det er ofte det første sted de møder faget og det de lærer først bliver til gode rutiner og rytmer de tager med sig til det næste værksted og sådan spredes det ansvarlige værksted

Eleverne opnår konkret og praktisk erfaring på samfundsmæssige problemstillinger – den pædagogiske pointe er at du gør noget – dine handlinger gør en forskel.

Det vi gerne vil med denne workshop er at få etableret et netværk og en samtale – gerne en der strækker sig fremad om det at arbejde med ansvar og holdninger til ressource-forbrug på store keramikværksteder.

Vi ved godt at der er alle mulige perspektiver også nogle vi ikke har fået øje på og det vil vi gerne tale med jer om.

16.35 -17.15 Modellering af værksteder (Kirsten er ansvarlig)

Vi deler deltagerne, så de sidder fordelt ift at arbejde sammen med nye værksteder.

Der gives tid til, at de kan lave et figurativt billede over deres værksted samtidig med at de deler deres erfaringer med hinanden på en uformel og hyggelig måde:

Vi vil bede jer om at lave en skitse af jeres værksted – skitsen skal laves i jeres foretrukne materiale – ler

I denne forbindelse – Modellervoks.

Vi vil nu sætte jer sammen i 4 personers grupper og bede lave jeres værkstedsskitse i 3 farver.

Hvid: interiør, der ikke er påvirket af løbende forbrug af ressourcer

Blå: der hvor I har gjort noget for at mindske forbrug – eller genbruge. Vi er f.eks. gode til at få eleverne til at genbruge ler, så det er blå

Orange: der hvor I mener, der kan gøres en indsats for at bringe værkstedet et andet sted hen

Der kan være utopiske ønsker, men bagefter bliver vi mere konkrete og taler om det muliges kunst....

17.15 - 18.00 Opsamling rundt ved grupperne

Hvor der diskuteres muligheder for forandring i egne værksteder - gode ideer og det muliges kunst

18.00 - 18.30 Aftensmad og pause (*Kirsten er ansvarlig for at aftale med Katrine*)

18.30 - 19.15 Gennemgang af produkter fra Genjords gruppens udstilling på CLAY

Afrundning (*Cecilie er ansvarlig*)

Hvordan kommer vi videre herfra?

Betydning af et netværk?

Facebookgruppe?

Hvad kunne I mere tænke jer af tiltag? Har I selv ideer til hvordan dette kunne ske?

Bilag 2:

Manus til film om begitning

Hvad er begitning?

- Begitning er en blanding af fint ler, ofte pibeler, og vand evt. tilsat metaloxider eller stains. Begitninger påføres læderhårde emner for at dække eller dekorere skærven. Her vil vi gerne vise, hvordan et værksted kan inspirere eleverne til at vælge begitning frem for glasurer.
(Halfdan: vis pose med pibeler, Ebbe der pensler skærv, eksempler på færdige emner).

Farvelære og eksperimenter

- Vi tilgår begitningen ved at blande indkøbte begitninger fra cerama med den hvide begitning og opnår derved vores egne farver.
- I øvelsen af dette har vi udarbejdet farveprøver - det er vigtigt at øve sig og tilegne sig begitningsteknikker ligeså vel som det er vigtigt at øve sig på formgivningen
- I keramikundervisningen indgår derfor personlig farvelære. Her skal eleverne eksperimentere med at kombinere de færdigblandede begitninger på en plade, og derefter se hvilke farver de får ud af det.
- Vi arbejder lavpraktisk med at blande farver på et plasticlåg og rengørere derefter pensler og låg i vores restspand.
Vis hvordan Ebbe blander lerfarverne på sin palette + farveprøverne

Udtryk

- Begitning kan give en tættere sammenhæng mellem form og overflade, da begitning bliver en fysisk integreret del af skærven. Det skaber en flot, mat overflade, som efter forglødningen kan påføres en transparent mat eller blank glasur, for at gøre emnet vandtæt og for at fremkalde farven. Til skulpturelle emner kan glasuren også helt udelades. (Halfdan vis før og efter billeder af emner med og uden glasur)

Bæredygtighed

- Begitning er forholdsvis bæredygtigt når det gælder støv i værkstedet. Hvor glasurer tørrer hurtigt og støver ved den mindste berøring, er begitning

langsomt tørrende og mere fast ved berøring. Det giver et mere skånsomt arbejdsmiljø, både for elever og undervisere.

(evt. vise finger på glasur vs. begittet overflade)

- I forhold til genanvendelse har begitning også visse fordele: Da begitning i bund og grund er farvet, tyndtflydende ler, kan spild og overskydende materiale genbruges eller æltes tilbage i leret.

(Halfdan: vis hvordan Ebbe rengør pensler og palette ned i ler restespenden. Vis hvordan Ebbe slemmer restleret op på en gipsplade. Vis hvordan Ebbe ælter leret.)

Bilag 3: Denne tekst er ledsaget af billeder til hver tekstbid fremlagt i en pecha cucha form.

Vi i formidlingsgruppen består af professionelle keramikere, der har det til fælles, at vi alle brænder for at undervise i keramik. Vi er alle på een eller anden måde involveret i værksteder med mange brugere. Vi ser det som vores pligt og ansvar at videregive gode vaner og værdier i værkstedet.

Vores feltøvelser har været koncentreret om 3 store værksteder med unge mennesker:

- Nørgaards Højskole hvor Cecilie Romanini Zwergius er værkstedsleder.
- Ry Højskole hvor Lene Friislund er værkstedsleder.
- Eriksminde Efterskole hvor Kirsten Margrethe Jæger er værkstedsleder.

Som værkstedsleder og underviser på store værksteder har man mulighed for at skabe den værkstedskultur man ønsker. Det kan være gode vaner ift oprydning og rengøring, men også betænksomhed ift forbrug af diverse ressourcer. Det eleverne lærer først bliver siddende. Og netop det har vi haft god mulighed for at afprøve, udvikle og finpudse på vores tre skoler.

Det har været meget motiverende for os at kunne spare og vidensdele med hinanden. Vi har med andre ord kunne stå på hinandens skuldre. Og netop det er vores mål og drøm: At skabe en digital platform hvor keramik-undervisere kan tilgå let forståeligt materiale med ideer og anvisninger til at drive et ansvarligt værksted. Men vejen dertil kræver at vi mødes som nu i dag, så vi kan komme i dialog med hinanden. Inspirere hinanden og forhåbentlig få etableret et inspirerende netværk.

Værkstedsindretningen er altafgørende. Værkstedsindretningen skal være "indstillet" til en grønnere og mere bevidst arbejdsgang, uden at hvert valg skal overvejes. Det skal være automatiseret og sat i system. Sagt på en anden måde: Værkstedsindretninger er et signal uden ord.

Vi ønsker ikke at eleverne skal skamme sig over at lave keramik - det er vigtigt for os, at det stadig er forbundet med stolthed og glæde at lave keramik. Det er en balancegang, og vejen skal være fyldt med humor og leg så skaberglæden trives i værkstedet.

Æstetisk bæredygtighed handler om at undervise i at skabe genstande, der ikke kun er af høj kvalitet, men også har en varig æstetisk værdi. Det handler om at det man skaber er holdbart på flere niveauer. Så det er vigtigt at starte en samtale med eleverne om æstetisk bæredygtighed.

Når vi underviser i formgivning lærer vi dem kritisk sans ift at skille sig af med det der kan nå at blive til ler igen inden det er for sent. Kill your darlings.

Det skal være nemt at gøre det rigtige. Når vi lærer eleverne at dreje, lærer vi dem at genbruge ler. På Nørgaards Højskole blev der brugt 1000 ton genbrugsler i 2023. Vi smider ikke længere ler ud på Eriksminde Efterskole, alt bliver brugt. Eleverne lærer at genbruge ler og oplever at det på mange måder er et bedre og mere spændende ler. Det er blevet en værdi frem for et restprodukt.

Når vi lærer eleverne at glasere, lærer vi dem også at genbruge glasur. På Ry Højskole er der ingen glasur der ender i vasken. Glasuren indsamles i to spande - en spand til afvasket glasur og een til tørt glasur. På 1 172 år fik de samlet cirka 60 liter restglasur. På Eriksminde lægges glasuren på med pensel. og dermed er der ikke noget glasur der skal vaskes af.

En del gode vaner og rytmer kan vi organisere os ud af: rengøringshold, oprydningshold og rytmer og oplagte måder at genbruge ler på. En del andre vaner og rytmer skal brugerne selv erfare sig frem til - vha lidt nudging eller opgaver der peger i den mere ansvarlige retning.

På Nørgaards Højskole fik eleverne til opgave at finde på "memes" og slogans som på mere humoristisk vis kan signalere værkstedskultur. På den måde er der blevet skabt en række billeder som hænger på værkstedet.

Her ses eksempler på lerlyrik, som er en måde at skabe atmosfære og sjæl på i værkstedet. Keramikværkstedet er også et ophold- og hjerterum på en skole. Det skal være rart og inspirerende at være til stede.

Vores udstilling er et mockup af de ideer vi har arbejdet med. Og med dagen i dag, og jeres bidrag er det vores håb at etablere et fælles ståsted.

På alle tre skoler er værktøjsmageri blevet en fast del af keramikundervisningen, hvor eleverne laver deres eget værktøjssæt og bidrager til skolens værktøjsbank. Der er ingen grænser for hvilke værktøjer der kan frembringes. Det er netop ideen med det personlige værktøj - at brugerne for kærlighed for værktøj og dermed respekt.

Den tid der bruges på at frembringe deres eget værktøj og værktøjshuse gør dem opmærksomme på, at værktøj har en værdi - og at det er noget man passer og plejer. Den opmærksomhed smitter af på elevernes omgang med værkstedets fælles værktøj.

Flise-frise

Fliserne her er et forsøg fra eleverne på Nørgaards Højskole at forholde sig til at bruge værkstedets restprodukter. Eleverne har tømt leropsamlere under vasken, iblandet chamotte fra eget kasseret keramik som er blevet knust.

På Eriksminde har vi utallige eksempler på skulpturelle projekter med genbrugsler. Her er et med titlen "Smeltevand". Genbrugsler iblandet perlite. Skulpturerne blev så faste, at det tog lang tid for dem at smelte væk.

Vores indsats har altså været på:

- materialer
- værksted
- værktøj
- formidling og dannelse